

A Csók I. utcán K felé tovább haladva, valamint a kórház kertjében árkokat is mélyítettek (40 cm), pontosan a meglévő kábelek nyomvonalában. Leletanyag itt, az aprókavicsos, barna talajban már nem volt.

A közműépítések által megbolygatott település-jelenségek, hulladékgyödrök és sírok 40–100 cm mélységben lehettek, ezek fölé, az út szélére a 20. században fákat ültettek, és már az akkori tereprendezés, feltöltés is megváltoztatta a rétegviszonyokat.

HAÁSZ GABRIELLA

218. Keszthely, Kossuth utca 55/a (Kossuth köz)

(Zala megye) R, V, Ú

Keszthelyen a Kossuth közben az 1006/1–2 hrsz. területen családi házak építését megelőző próbafeltárást végeztünk. Irodalmi adatok alapján az 1660-as években Pethő László várkapitányé volt ez a telek, a mai Kossuth utcától a Deák Ferenc utcáig terjedően, és hagyatékának összeírása szerint kertészlak, illetve istállók voltak feltételezhetők a területen. A feltárást során a mai felszíntől 40–60 cm-re lemélyülő Ny–K-i irányú 30–40 cm széles paliszádfalakat találtunk, amelyek betöltéséből 19. századi kerámiatöredékek kerültek elő, így vélhetően nem török kori, hanem 18–19. századi jelenségekről van szó. Szórványként előkerült egy java rézkori bikónikus tál peremdarabja, és két ovális, sekély gödör, közepükön cölöplyukkal, amelyek betöltésében grafitmázás kora vaskori kerámiát találtunk nagy mennyiségű paticsal együtt. A terület nagy részét számos 19–20. századi beásással – pince, közművek, fürdőmedence, gyümölcsfák gödrei stb. – teljesen tönkretették.

MÜLLER RÓBERT

219. Kistar, Palaj

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) B

2003 januárjában bronzkori cserepeket adtak át a múzeumnak, amelyeket csónaktúra során Tivadarral szemben a homokpadon gyűjtöttek. Kimentünk és a tivadari oldalról megnéztük a kanyart, ahonnan a leletek származnak. A kanyarnak a belső oldalán van egy homokpad, mely most víz alatt van. Már ekkor gyanús volt, hogy a lelőhely másodlagos, mivel nem a víz által rombolt, hanem az épített oldalra esik.

A kisari oldalon, a gátór vezetett minket a palajig. A partfalban valóban nem voltak telepre utaló nyomok. Így még inkább valószínűsíthető, hogy a leleteket a homokpadról gyűjtötték.

ISTVÁNOVITS ESZTER

220. Kisberény, Arany János utca

(Somogy megye) Ő

A Koppányvölgye-gázvezeték fektetésekor, a gázárkok ellenőrzése során az Arany János utcában objektumokat

észleltünk az árokfalban, előkerült pár nagyobb salakdarab, valamint vastag falú, durva megmunkálású, neolitik vagy rézkori edény aljtöredéke.

A leletmentésre ezt követően, 2003. szeptember 26-án került sor Slezák Balázs ásatási technikus vezetésével.

Az 1. objektum az Arany János utca 1. szám előtt lévő villanyoszloptól 6 méternyire K-re található. Az árok közepén metszette át a kb. 1,5 m átmérőjű, 80 cm mély objektumot. Mindkét falon jól látszott, hogy az objektum alját és falait kb. 10 cm vastagon kiégették, az objektum betöltése nagyrészt hamuból, valamint nagy darabokban összeolvadt salaktömbökből áll. A kerámia egy része is ezekből a salaktömbökből került elő.

A 2. objektum az elsőtől kb. 4 méternyire Ny-ra, a villanyoszlop K-i tövében került elő. Kb. 1 m mélyen az árok É-i falában vastag (kb. 20 cm) széles vörös átégett sáv mutatkozott. Fölötte betöltés nem volt látható.

A bontás során egy jól átégett, kb. 1 m átmérőjű platniréteg került elő. A platni alatt sűrűn tapasztott kerámiaréteg volt, ez alatt egy újabb jó állapotú platniréteg bukkant elő.

A második platniréteg lebontása után megtaláltuk a második tapasztott kerámiaréteget, ami alól egy újabb, az előzőeknél rosszabb állapotú platni került elő. A harmadik platni elbontása után egy újabb sűrűn tapasztott kerámia réteg került elő.

A 3. objektum a Dózsa György utca 11. szám előtt a gázvezetékárkok D-i falában mutatkozott, kb. 40 cm mélyen. Az árok metszetében látszott az elvágott platni és a megmaradt falak nyoma. Bontás közben mindössze egyetlen értékelhető kerámiát találtunk. A kb. 120 cm átmérőjű platni alatt kerámiaréteg nem volt.

KÖLTŐ LÁSZLÓ

221. Kistelek, Gera-föld

(Csongrád megye) Sza

Az M5 7. sz. lelőhelyen, az autópálya 133. km-szelvényében 2003. november 15. és december 10. között végeztünk feltárást egy, a nyomvonalat ÉK–DNy irányban keresztező, hosszan elnyúló, partos részen, melyet Ny-i irányból egy csatorna határol. Összesen 13 931 m² területet tártunk fel (11 731 m² közvetlen nyomvonal, és 2204 m² csatorna-korrektúra, a nyomvonalról K-i irányban), ahol egy nagy kiterjedésű, hun kori szarmata település 241 objektuma került elő.

A területen 1999-ben már ásott Horváth Ferenc és Vályi Katalin, aminek során 2 000 m² területen 59 objektum került elő. Egykori ásatási területükhöz kapcsolódva a lelőhelyet a nyomvonalban mindkét irányban tovább folytattuk. Dél felé a lelőhely összeér a Kistelek, Kecskés földje (M5 9.; MRT 27/9 lh.) lelőhellyel. Észak felé ebben az évben nem találtuk meg a telep szélét, nyugati szélét a földhát mellett húzódó mély fekvésű, egykor vízjárta terület képezi.

A mezőgazdasági művelés által bolygatott, átlagos intenzitású lelőhelyen házak, gödrök, karámok, árkok

és cölöplyukak mellett megfigyeltünk két műhelyszerű épületegyüttest, egy, a nyomvonalban hosszában húzódozó, feltehetően fa és föld szerkezetes, erődített árkot, melyet a fagerendák kiégetésével erősítettek meg. A telepen előkerült egy bolygatatlan, rönkkoporsóban eltemetett fiatal nő sírja is.

A település leletanyagában a jellegzetes felfényezett, korongolt edénytöredékek mellett feltűnő a kézimalmok és töredékeik nagyobb mennyisége, valamint a különféle salakanyagok jelenléte.

BALOGH CSILLA – TÜRK ATTILA

222. Kistelek határa

(Csongrád megye) Sza, A, Á

27/2 lelőhely (M5 4. lh.): 2003. szeptember 1. és október 18. között folytattunk megelőző feltárást az M5 autópálya Csongrád megyei szakasza nyomvonalának előzetes feltárása során. A feltárt terület nagysága: 6184 m². A lelőhely az autópálya nyomvonalához K felől csatlakozó felüljáró nyomvonalában található. Korábban az ide húzott 5 m széles és kb. 10 m hosszú kutatóárkokban Vályi Katalin és dr. Horváth Ferenc a tiszai kultúra (?) egy objektumát tárta fel 1999-ben, de a terület mély fekvése miatt akkor az ásatást nem lehetett folytatni.

A 2003. évi feltárás során avar kori műhelytelep részlete került elő, a gyepvasérc kitermelésére szolgáló gödrökkel, a telephez tartozó kutakkal, illetve szarmata kori körárkos-halmos temetőrészlet (két kirabolt sír); összesen 77 objektum.

27/71 lelőhely (M5 57. lh.): 2003. október 6. és december 3. között végeztük el 8851 m²-nyi területen az előzetes feltárást.

A lelőhelyen mindeddig 98 objektumot tártunk fel, amelyek egy része a szarmata korból származó, kb. fele részben körárkos-halmos temetkezés (33 sír), másik része Árpád-kori telepjelenség, főként árkok. A régészeti jelenségeket a nyomvonalban lehatároltuk, további terület feltárása nem indokolt. A megnyitott területen azonban a munka 2004-ben még folytatódik.

BENDE LÍVIA – LŐRINCZY GÁBOR

223. Kiszombor, Kiszombor-C lelőhely

(Csongrád megye) LT, Sza, H

2003. április 25. és május 30. között a Magyar Tudományos Akadémia Régészeti Intézete és a Móra Ferenc Múzeum hitelesítő feltárást folytatott a területen, a Magyar Tudományos Akadémia Régészeti Intézete és a Szegedi Biológiai Központ Genetikai Kutatóintézete által vezetett NKFP pályázat – a *Történeti Genetika a magyar ethnogenezis kutatásában* – keretében.

A lelőhely az óbébai út Ny-i oldalán Kiszombortól 1,5 km-re DNY-ra fekszik. Középpontjában egy 3 m magas kurgán áll. Móra Ferenc két ásatást végzett e lelőhelyen, először 1928. augusztus 21. és szeptem-

ber 20. között, amikor 31 honfoglalás kori sír tárt fel. Ezt követően – a Kiszombor-E temetővel párhuzamosan – 1930-ban további 2 sírt tárt fel. Móra főként a lelőhely D-i és Ny-i oldalán ásott, illetve rövid ideig az északon is.

Az újabb ásatás fő célja a lelőhely pontos feltérképezése mellett az volt, hogy a kurgán körüli honfoglalás kori temető esetleges további sírjait feltárja. A munka során a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal és az Ásatási Bizottság előírásának megfelelően a lelőhely közepén fekvő kurgán hossz tengelyei mentén 5 m széles tanúfalakat hagytunk a kurgánt körülölelő, mezőgazdasági művelés alatt álló kiemelkedésen. Jóllehet a felszínen számtalan, a mezőgazdasági művelés által megbolygatott csont, illetve leletanyag, továbbá több helyen a szántás barázdáiban a sárgás színű altalaj is megfigyelhető volt a kurgántól mindössze néhány méter távolságban, a tanúfalat egészen a kiemelkedés aljáig meghagytuk. A tanúfalak közötti területeket a K-i, D-i és Ny-i oldalon feltártuk, az É-i negyedre azonban érintetlenül hagytuk. Mivel a bolygatást nem szenvedő, művelés alól kivont halmot nem kívántuk feltárni, a fent nevezett módszerrel minden kétséget kizáróan tisztázni kívántuk – jelentősebb károkozás nélkül –, hogy a kurgán körüli kiemelkedés a kurgán része, vagy pedig a kurgánt egy természetes kiemelkedés tetejére építették. A feltárások során őskori jelenségek előkerülésével is számolnunk kellett.

Négy kutatóárkokban és 3 szelvényben összesen 508,28 m² területet és 46 objektumot tártunk fel, így a feltárt temetőrészlet vizsgálatát a jövőben újabb kutatások kell, hogy kövessék. A kurgán előterébe eső szelvények területének felszíni megfigyelését és dokumentálását követően gépi és kézi humuszolás következett. Külön figyelmet fordítottunk arra, hogy a tanúfalból megállapítható-e az, hogy jelen esetben a megkutatott terület áll-e valamilyen relációban a kurgán tényleges, a mezőgazdasági művelés alól kivont területével. Ezek alapján egyértelműen eldönthető volt, hogy a kurgán előtere azért magasodik ki a környezetéből, mert egy olyan, korábban meglévő földtani képződményről (magaspartról) volt szó, amelyre később a kurgánt is emelték.

A feltárás során megnyitott három szelvény, valamint az előírt tanúfalak menti kutatóárkokból több korszak emlékei kerültek elő. A szelvényekben kelta, szarmata és honfoglalás kori sírok, illetve leletanyag hiányában pontosabban nem keltezhető telepobjektumok kerültek elő.

A Kiszombor-C lelőhelyen számos kelta La Tène B2-C1 korszakára keltezhető temetkezést sikerült feltárunk. A birituális temető előkerült sírjainak temetkezési szokásai, illetve mellékletei szkíta és kelta elemeket egyaránt tartalmaztak.

A honfoglalás kori temető Móra jegyzetei alapján a 10. század második felében indult és a 11. században is tovább folytatódott.